

Dr hab. Izabela Nowicka, prof. AWL

Recenzja rozprawy doktorskiej mgra Mariusza STASZCZAK pod tytułem:

Bezpieczeństwo i odporności infrastruktury krytycznej w kontekście współczesnych zagrożeń.

1. Uwagi o charakterze ogólnym dotyczące rozprawy

Recenzowana rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem naukowym pod kierunkiem dr. hab. Zbigniewa MIKOŁAJCZYK, prof. ucz. (Promotora) oraz dr. inż. Cezarego SOCHAŁA (Promotora pomocniczego) składa się sześciorozdziałów merytorycznych, których treść ujęto na 306 stronach. Część zasadniczą dysertacji poprzedza wstęp (19 stron), a wieńczy zakończenie (5 stron). Ponadto w konstrukcji rozprawy ujęto Bibliografię (20 stron) a także załączniki (54 strony) oraz wykazy rysunków i tabel (2 strony). Łącznie ze stroną tytułową i spisem treści, recenzowana rozprawa doktorska zawiera 416 stron.

Celem niniejszej recenzji jest stwierdzenie, czy dysertacja autorstwa mgra Mariusza STASZCZAK stanowi oryginalne i twórcze rozwiązanie podjętego problemu badawczego oraz wskazuje na umiejętność prowadzenia pracy naukowej, a także wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata ubiegającego się o nadanie stopnia doktora w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

Dysertacja porusza zagadnienie bezpieczeństwa i odporności infrastruktury krytycznej w kontekście współczesnych zagrożeń. W obszernym Wstępie Autor stara się wyjaśnić – co wybrzmiewa na s. 23 „Biorąc powyższe pod uwagę, celowe było podjęcie badań, których zwieńczenie stanowi niniejsza dysertacja”- przyczyny, dla których podjęcie badań, w obszarze wskazanym w tytule, znajduje swoje uzasadnienie. Trudno się nie zgodzić z twierdzeniami Autora, iż zapewnienie bezpieczeństwa obywatelom jest jednym z głównych obowiązków państwa, zarówno w czasie pokoju, jak i w sytuacjach kryzysowych czy wojennych. Ciągłość działania państwa jest kluczowa w zapewnieniu stabilności i ochrony dla społeczeństwa. W Polsce, podobnie jak w innych krajach, struktury rządowe podejmują wiele działań mających na celu zapobieganie różnym zagrożeniom, takim jak katastrofy naturalne, klęski żywiołowe czy działania sabotażowe oraz terrorystyczne. Ważne jest, aby istniał spójny i zorganizowany system, który pozwoliłby skutecznie koordynować działania różnych służb i instytucji w sytuacjach kryzysowych. Wdrażanie spójnych procedur, planów zarządzania kryzysowego oraz regularne szkolenia personelu są kluczowe dla efektywnego reagowania na różnego rodzaju zagrożenia. Współpraca pomiędzy różnymi organami administracji publicznej oraz innymi podmiotami za-

angażowanymi w zapewnianie bezpieczeństwa jest niezwykle istotna dla skutecznego funkcjonowania systemu ochrony obywateli. Rozwój technologii oraz zmieniające się zagrożenia wymagają ciągłego dostosowywania procedur i strategii działania w dziedzinie bezpieczeństwa. Ważne jest również ciągle doskonalenie umiejętności i zdolności odpowiednich służb oraz instytucji, aby móc skutecznie reagować na ewoluujące zagrożenia. Działania prewencyjne, analiza ryzyka, monitorowanie sytuacji oraz szybkie reagowanie w razie wystąpienia zagrożenia są kluczowe dla minimalizowania potencjalnych szkód i ochrony społeczeństwa. Odpowiednia koordynacja i współpraca pomiędzy różnymi organami państwa oraz podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo są niezbędne dla efektywnego zarządzania sytuacjami kryzysowymi i zapewnienia ochrony obywatelom. Zatem, podejmowanie wszelkich inicjatyw mających na celu poprawę sytuacji w obszarze bezpieczeństwa publicznego, stanowi bardzo oczekiwaną przez obywateli formę kreatywnego rozwiązywania problemów, wpisując się tym samym w ogólnie rozumianą strategię bezpieczeństwa Państwa. Biorąc powyższe pod uwagę stwierdzam, że problematyka, której realizacji podjął się Autor jest bardzo trudna, złożona i w wielu aspektach deskryptywna interpretacyjnie. Niemniej, postrzeganie bezpieczeństwa i odporności infrastruktury krytycznej w kontekście współczesnych zagrożeń przez pryzmat zadań ustawowo powierzonych i realizowanych przez opisywane w rozprawie podmioty stanowi jednocześnie bardzo pożądaną do naukowej eksploracji obszar, którego zbadanie wymagało od doktoranta posiadania nie tylko szczegółowej wiedzy związanej z opisywaną problematyką oraz aktualnie obowiązującej w naszym kraju legislacji, ale także i gruntownego poznania istniejących czynników i dystryktorów warunkujących występowanie ww. destrukcyjnych zachowań społecznych czy też innych czynników wpływających na kształt współczesnych zagrożeń. Zawarty w recenzowanej dysertacji materiał empiryczny, w tym jego wartość naukowa, promocyjna oraz edukacyjna, bez wątpienia predestynuje Autora do dalszego udziału w procedurze nadania pierwszego stopnia naukowego.

Materiał zawiera rezultat działań badawczych. Ponadto niezwykle interesujących spostrzeżeń dostarczyły przeprowadzone przez Autora wywiady eksperckie, komparatystyka aktów normatywnych regulujących m.in. kształt obecnego systemu zarządzania kryzysowego. W dysertacji, poza elementami i procedurami odnoszącymi się do fundamentalnych składników wiedzy, które są istotne dla zrozumienia danego tematu, ustawowo wymaganymi w promocjach doktorskich, Autor sformułował również kilka założeń lub hipotez, na podstawie swojej analizy i wnioskowania, a sama praca nacechowana jest komponentami o proweniencji sprawozdawczej (tabele, wykresy, opisy eksperymentów, analizy statystyczne itp.), instruktażowej (treści

mające na celu przekazanie wiedzy czy informacji, które mają na celu wyjaśnienie czy nauczenie czytelnika na temat badanego zagadnienia) i desygnacyjnej. Niewątpliwie uzyskany, użyteczny wynik działania badawczego, powinien być rozpatrywany w kontekście potencjalnej implementacji do bieżącej doktryny w omawianym zakresie. Wartą podkreślenia jest poprawna konstrukcja dysertacji pod kątem formalnym. Podział treści poszczególnych rozdziałów jest równy. Rozprawa została napisana językiem poprawnej polszczyzny, a Autor w sposób przystępny przedstawił zagadnienia i terminy specjalistyczne. Przypisy dolne zostały wyeksponowane w należyty sposób, choć w kilku przypadkach ich konstrukcja nie jest wolna od błędów. Część epistemiczna pracy, odpowiadająca standaryzacji przyporządkowanej w literaturze przedmiotu, skupia się na analizie różnorodnych podejść badawczych oraz metodologii stosowanych w kontekście zbierania, interpretacji i prezentacji danych empirycznych. Autor przywołując kluczowe publikacje i wkłady naukowców, dąży do ukazania wspólnego mianownika w dyskursie akademickim oraz do wskazania potencjalnych obszarów dalszych badań i rozwoju teorii wiedzy właściwych dla opracowań naukowych z zakresu nauk o bezpieczeństwie.

2. Ocena metodologiczna dysertacji

Odnosząc się do kwestii umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez mgra Mariusza STASZCZAK, stoję na stanowisku, że doktorant wykazał się w tym obszarze wysokim poziomem umiejętności. W rozdziale zatytułowanym „Metodologiczne podstawy badań” (s. 27 i n) przedstawiono w interesujący sposób sytuację problemową w formie opisu środowiska bezpieczeństwa Polski, która w dużej mierze odnosi się do konfliktu zbrojnego toczącego się w Ukrainie, jak również agresywnej polityki Białorusi wobec Polski oraz stosowania szantażu energetycznego ze strony Rosji. Podparł się w tym wywodzie na stwierdzeniu „Standardem stało się korzystanie z dorobku techniki w postaci komputerów, telefonów mobilnych czy internetu oraz wielu innych rozwiązań technologicznych. Wszystkie te standardy i udogodnienia uwarunkowane są funkcjonowaniem infrastruktury państwa, której kluczowymi elementami są urządzenia, instalacje i systemy wchodzące w skład infrastruktury krytycznej (IK). Z formalnego punktu widzenia, ochrona tej infrastruktury w Polsce stanowi element zarządzania kryzysowego”. Nie sposób w związku z tym nie zgodzić się ze stwierdzeniem Autora, iż „należy dokonać przeglądu obecnie obowiązujących procedur w zakresie ochrony IK, zarówno w czasie pokoju, jak i wojny, a także ocenić sprawność działania wiodących instytucji odpowiedzialnych za ochronę IK. Konieczne jest także wyłonienie najważniejszych zagrożeń, które mogą wystąpić w stosunku do IK. Równie ważne wydaje się podjęcie próby zoptymalizowania obecnego systemu ochrony IK w świetle postanowień dyrektywy CER.

(...) istnieje potrzeba przeprowadzenia badań, dzięki którym byłoby możliwe ustalenie stanu faktycznego, dotyczącego owej problematyki” (s. 31).

Pozwoliło mu to na dokonanie właściwych wyborów dotyczących metod, technik, narzędzi badawczych. Biorąc pod uwagę obrany przez Autora zasadniczy cel badań należy wskazać, że pozostaje on w logicznej spójności z podjętą w dysertacji problematyką. Wyraźnie i czytelnie został przedstawiony przedmiot podjętego działania badawczego. Kolejno uzasadniono podjęcie badań, główny problem badawczy i problemy szczegółowe, główną hipotezę badawczą i hipotezy szczegółowe, a także opisano organizację tych badań i ich przebieg. Autor wskazał także na wykorzystane podczas prowadzenia badań metody, techniki i narzędzia badawcze. Dokonał także opisu ograniczeń badawczych, które napotkał podczas prowadzenia badań.

Zasadniczym celem działania badawczego było „poznanie uwarunkowań i doświadczeń w zakresie ochrony infrastruktury krytycznej w Polsce – w ujęciu współczesnym i perspektywicznym”. Główny problem badawczy, przejawiający się w postaci poszukiwania odpowiedzi na pytanie : „W jakim zakresie obecny system ochrony infrastruktury krytycznej zapewnia odpowiedni poziom ochrony obiektów, instalacji i urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej w aspekcie ich zagrożeń?” *stricto* nawiązywał do fundamentalnego wskazanego powyżej celu rozprawy. Ponadto konstrukcję metodologicznego szkieletu dysertacji tworzy główna hipoteza, w której mgr Mariusza STASZCZAK stanowiąca odpowiedź będącą rozwiązaniem postawionego problemu badawczego głównego, uzupełnionego 5 pytaniami szczegółowym (problemami szczegółowymi):

Pytanie 1. W jakim stopniu system zarządzania kryzysowego determinuje sprawne funkcjonowanie ochrony IK?

Pytanie 2. Jak instytucje państwowe zajmujące się ochroną IK spełniają swoje funkcję?

Pytanie 3. Jakie zagrożenia w największym stopniu determinują ochronę IK?

Pytanie 4. W jakim zakresie obecne założenia teoretyczne spełniają wymagania ochrony IK podczas pokoju, kryzysu i wojny?

Pytanie 5. W jakim kierunku ewoluuje europejski i krajowy system ochrony IK?

Ingrediencję problemów szczegółowych stanowiły właściwie skorelowane hipotezy robocze (5), które Doktorant weryfikował, jak domniemam, zarówno w oparciu o rezultat rozważań teoretycznych, jak i wypadkową wyniku eksploracji podjętej w ramach działania badawczego. Skonkretyzowane zostały one we wszystkich rozdziałach merytorycznych pracy. W rozprawie właściwie zostały wyeksponowane i scharakteryzowane zmienne, których właściwości, bez wątplenia, miały wpływ na ostateczny wynik przeprowadzonych badań.

Pośród teoretycznych i empirycznych metod badawczych (wiodących i pomocniczych) wykorzystanych przez Autora w dysertacji, znalazły się: analiza, synteza, wywiady nieustrukturyzowany z osobami, które mają doświadczenie w ochronie infrastruktury krytycznej, do ustalenia trendów i rozwiązań, także zagrożeń i wyzwań stojących przed operatorami infrastruktury krytycznej, wywiady z ekspertami z instytucji i służb zajmujących się problematyką ochrony infrastruktury krytycznej. Narzędziem użytym w wywiadzie eksperckim był autorski kwestionariusz ankiety. Doktorant skorzystał także z bogatego materiału źródłowego, na które składały się: prace badawcze, referaty i publikacje naukowe, dostępna literatura przedmiotu, informacje internetowe, opracowania historyczne, a także inne opracowania i materiały źródłowe wykorzystywane w zależności od potrzeb oraz wywiady z ekspertami.

Recenzent stoi na stanowisku, że zarówno dobór przedmiotu, jak i celu działania badawczego, okazały się bardzo trafne, a zastosowanie właściwych instrumentów i rozwiązań metodologicznych, zasadniczo pozwoliło na wyjaśnienie postawionych w pracy problemów badawczych, co w efekcie znacząco poszerzyło dotychczasowy stan wiedzy o omawianej w dysertacji problematyce. Podsumowując pracę w kontekście podejścia metodologicznego zastosowanego przez Autora w dysertacji, reprezentuję pogląd, że mgr Mariusz STASZCZAK dobrze dobrał metody i narzędzia badawcze, co w konsekwencji pozwoliło w mojej ocenie, (aczkolwiek Autor nie wskazuje tego w pracy), na właściwą weryfikację przyjętych hipotez roboczych i uzyskanie niebanalnych treści poznawczych. Tym bardziej, że wymagało to od Autora dokonania określonych ograniczeń wyrażających się w następującym wywodzie „Przyjęto założenie, że analiza, a w konsekwencji wyniki badań odnoszą się *stricte* do problematyki doskonalenia ochrony infrastruktury krytycznej. W toku pisania pracy uwidoczniło się kilkakrotnie ograniczenie związane z kwestią ochrony informacji niejawnych, ponieważ zarówno wykaz infrastruktury krytycznej, jak i plany ochrony IK oraz załącznik nr 2 do Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej pt. Kryteria pozwalające wyodrębnić obiekty, instalacje, urządzenia i usługi wchodzące w skład systemów infrastruktury krytycznej objęte są klauzulą tajności. W związku z powyższym przegląd procedur i przepisów związanych z ochroną IK opierał co do zasady na przepisach prawa oraz ogólnodostępnych dokumentach. Powyższe kwestie poruszyli także respondenci, ponieważ nawet w przypadkach, gdy informacje dotyczące ochrony obiektów IK nie były objęte klauzulą tajności, stanowiły one tajemnice przedsiębiorstwa. W związku z tym kilka osób odmówiło wypełniania ankiety lub w przypadku wypełniania na niektóre pytania odpowiadało mało szczegółowo. Biorąc pod uwagę dość powszechnie używane określenie system zarządzania kryzysowego, na potrzeby niemiejszej dysertacji użyto tego terminu.” (s.37)

W świetle powyższych konstatacji stoję na stanowisku, że wytyczony w rozprawie cel został jednoznacznie osiągnięty.

3. Struktura i treść rozprawy

Rozprawa doktorska autorstwa mgra Mariusza STASZCZAK, stanowi efekt wieloetapowych prac badawczych prowadzonych przez Autora, poświęconych problematyce relacji bezpieczeństwa, odporności infrastruktury krytycznej oraz współczesnych zagrożeń. Zapewnienie bezpieczeństwa obywatelom jest jednym z kluczowych obowiązków państwa. Państwa starają się zapewnić bezpieczeństwo swoim obywatelom poprzez różne środki, takie jak utrzymanie sił policyjnych i wojskowych, systemy obronne oraz działania prewencyjne mające na celu zapobieganie różnego rodzaju zagrożeniom. Ciągłość działania państwa jest kluczowa zwłaszcza w sytuacjach kryzysowych, takich jak wojny, katastrofy naturalne czy zamachy terrorystyczne. Państwa muszą być przygotowane na różne scenariusze i mieć odpowiednie plany działań, aby móc skutecznie reagować w sytuacjach zagrożenia. Zarówno zagrożenia naturalne, jak i te wynikające z działalności człowieka, wymagają skoordynowanych działań i współpracy różnych instytucji państwowych oraz międzynarodowych. Działania sabotażowe, dywersyjne czy zamachy terrorystyczne stanowią poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa i wymagają skutecznych środków zaradczych. Zasadniczą część pracy, którą tworzy pięć rozdziałów, poprzedzonych wstępem i wprowadzeniem metodologicznym. Rozdział drugi zredagowany na 69 stronach (s. 38-103), uzupełniony wnioskami (s. 103-106) zawiera rozważania teoretyczne na temat przedmiotu pracy. Przedstawiono w nim system zarządzania kryzysowego w Polsce, funkcjonujący od 2007 roku, obejmujący różne szczeble administracyjne - krajowy, resortowy, wojewódzki, powiatowy i gminny. Ten wielopoziomowy system ma skoordynować działania i reakcje na sytuacje kryzysowe, takie jak klęski żywiołowe, wypadki przemysłowe, czy ataki terrorystyczne. Działania podejmowane na różnych szczeblach mają na celu zapewnienie szybkiej i skutecznej reakcji w przypadku wystąpienia zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego. Co wyraźnie wybrzmiewa w dysertacji. Autor podjął się także opisu ochrony infrastruktury krytycznej jako istotnego elementu systemu zarządzania kryzysowego. Infrastruktura krytyczna jako zbiór obiektów, systemów i usług, których utrata lub uszkodzenie mogłoby spowodować poważne zakłócenia w funkcjonowaniu społeczeństwa oraz naruszyć bezpieczeństwo i porządek publiczny w ujęciu historycznym i obecnym. Autor przedstawił także główne założenia Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej jako strategicznego dokumentu określającego główne założenia i cele działań w zakresie ochrony infrastruktury krytycznej w Polsce. Programu, którego celem jest zapewnienie skutecznej ochrony kluczowych obiektów

i systemów przed zagrożeniami oraz koordynację działań wszystkich zaangażowanych podmiotów. Scharakteryzowano także mechanizm sporządzania planów ochrony infrastruktury krytycznej obejmujący proces planowania działań prewencyjnych, reakcyjnych oraz przywracania funkcjonowania infrastruktury po wystąpieniu sytuacji kryzysowej. Autor zaznaczył, iż planowanie to odbywa się we współpracy między różnymi instytucjami, organami administracji oraz podmiotami odpowiedzialnymi za ochronę infrastruktury krytycznej. Teoretyczne rozważania zostały uzupełnione tabelami i wykresami.

Na szczególną uwagę zasługują, przedstawione w podrozdziale 2.5, Wnioski, w których Autor odniósł się do każdej z omawianych w powyżej opisanych kwestiach rozpoczynając od stwierdzenia, iż „Obecnie obowiązujący system zarządzania kryzowego w Polsce daje możliwość przygotowania się na sytuacje kryzysowe, a w przypadku ich wystąpienia – na reagowanie na nie oraz na odbudowę zniszczonej infrastruktury krytycznej. W ramach ustawy o zarządzaniu kryzysowym istnieją określone procedury i wykonywane są cyklicznie dokumenty planistyczne, które pozwalają na odpowiednie funkcjonowanie systemu ochrony IK”. (s. 103)

Rozdział trzeci zatytułowany „Elementy instytucjonalnego systemu ochrony infrastruktury krytycznej” zredagowany został na 69 stronach (s.107- 193). Przedmiotem, przeprowadzonej w sposób skrupulatny analizy przy wykorzystaniu w szczególności szeregu aktów prawnych normujących zadania, uprawnienia i obowiązki, był instytucjonalny system bezpieczeństwa infrastruktury krytycznej w Polsce. Jak zaznaczył Autor było to istotne ze względu na rosnące zagrożenia dla bezpieczeństwa kraju zarówno w sferze tradycyjnej, jak i w obszarze cybernetycznym. Przegląd najważniejszych instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo infrastruktury krytycznej obejmuje w dysertacji zarówno te podmioty, które działają bezpośrednio w tym obszarze, jak i te, które mają wpływ pośredni poprzez swoje działania. Wobec czego Autor dokonał przeglądu Rządowego Centrum Bezpieczeństwa (RCB), które odgrywa kluczową rolę w monitorowaniu, analizie i reagowaniu na zagrożenia dla infrastruktury krytycznej. Jego ustawowe obowiązki i uprawnienia pozwalają na skuteczne zarządzanie sytuacjami kryzysowymi oraz zapewnienie ciągłości działania kluczowych sektorów gospodarki. Ponadto odniósł się do Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (ABW) kolejnej ważnej instytucji w systemie bezpieczeństwa kraju. Podkreślił Autor jej szczególne zadania, takie jak : zwalczanie przestępczości zorganizowanej, działania antyterrorystyczne oraz ochrona interesów państwa przed zagrożeniami wewnętrznym, które pozostają w odniesieniu z omawianą w dysertacji kwestią. Nie zapomniał Autor o roli w zapewnieniu bezpieczeństwa kraju, w tym w ochronie infrastruktury krytycznej w sytuacjach kryzysowych oraz zagrożeniach zewnętrznych, jaką spełniają Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej, w tym specjalistyczne jednostki takie jak Wojska Specjalne

czy Wojska Obrony Terytorialnej. Zwrócił Autor uwagę także na system antyterrorystyczny w Polsce, który obejmuje nie tylko kwestie operacyjne, ale także organizacyjne, takie jak system stopni alarmowych oraz stopni alarmowych Centralnego Rejestru Potencjalnie Niebezpiecznych Materiałów. Te systemy mają na celu szybkie reagowanie na zagrożenia terrorystyczne oraz minimalizowanie skutków ewentualnych ataków. Podkreślił znaczenie kluczowego elementu ochrony infrastruktury krytycznej przed atakami cybernetycznymi, jakim jest Krajowy system cyberbezpieczeństwa. Analiza instytucjonalnego systemu bezpieczeństwa infrastruktury krytycznej oraz omówienie systemów antyterrorystycznego i cyberbezpieczeństwa są kluczowe dla zapewnienia stabilności, bezpieczeństwa i ciągłości działania kluczowych sektorów gospodarki w Polsce w obliczu coraz bardziej złożonych i dynamicznych zagrożeń. Niewątpliwie problematyka została ukazana w sposób skrupulatny, z dużą znajomością zagadnienia jednakże nie zgodzę się ze wskazaniem (s. 160), że „Nowością wprowadzoną przez ustawę antyterrorystyczną jest obowiązek rejestracji posiadaczy prepaidowych kart SIM”. Obowiązkowa rejestracja danych właścicieli przedpłaconych kart SIM nie jest tak naprawdę niczym nowym. Zasadę taką stosuje się w wielu krajach Europy i świata. Ułatwia ona niewątpliwie pracę organom śledczym, nawet w przypadku rejestracji takiej karty przy pomocy podstawionych osób lub za pomocą podrobionych czy skradzionych dokumentów”. Trudno jest ten fakt uznać obecnie za nowość. Być może „jest” należałoby zamienić na „było w chwili uchwalenia ustawy”. Treści merytoryczne zostały uzupełnione grafiką w postaci wykresów i tabel. Rozdział kończą „Wnioski” jednakże właściwszym, moim zdaniem byłoby zatytułowanie „Podsumowanie”. Moja uwaga wynika z faktu, iż dostrzegłam jedynie oczywiste stwierdzenia dotyczące omawianej tematyki.

Kolejny rozdział : „Zasadnicze zagrożenia dla infrastruktury krytycznej” (s.193- 279) jest bardzo interesujący zarówno tematyką, jak i podejściem jej przedstawienia. Analiza zagrożeń dotyczących infrastruktury krytycznej (IK) jest niezmiernie istotna w dzisiejszych czasach, gdy obiekty, urządzenia i instalacje wchodzące w skład tej infrastruktury są narażone na różnorodne zagrożenia. Współczesne zagrożenia, takie jak ataki ze strony obcych służb specjalnych, terroryzmu, cyberprzestrzeni, zagrożenia informacyjne czy związane z użyciem bezzałogowych statków powietrznych, stanowią realne wyzwania dla bezpieczeństwa infrastruktury krytycznej. Ataki na infrastrukturę krytyczną mogą prowadzić do poważnych dysfunkcji, które mają potencjał zakłócenia istotnych procesów gospodarczych, społecznych czy nawet naruszania bezpieczeństwa publicznego. Przykłady ataków na ukraińską infrastrukturę krytyczną oraz

uszkodzenia gazociągów Nord Stream 1 i Nord Stream 2 są doskonałymi ilustracjami konsekwencji, jakie mogą wynikać z braku wystarczających środków ochrony.

Analiza zagrożeń, identyfikacja słabych punktów oraz systematyczne doskonalenie procedur obronnych stanowią fundament zapobiegania potencjalnym atakom i minimalizowania skutków ewentualnych incydentów. Tylko poprzez kompleksowe podejście i ciągłe dostosowywanie się do zmieniającego się środowiska bezpieczeństwa infrastruktura krytyczna może być skutecznie chroniona przed współczesnymi zagrożeniami. Dlatego też tak istotny jest dyskurs w omawianym zakresie z jednej strony, ale w szczególności konkretne działania praktyczne. Jestem zbudowana przedstawionymi przez Autora treściami wzbogaconymi grafiką. Autor jednakże mocniej powinien zaakcentować swoje stanowisko.

Wyrazem tego, że Doktorant ma przemyślaną koncepcję przedstawienia problematyki proponowanej w tytule jest odniesienie się także do „Doskonalenia rozwiązań prawnych i organizacyjnych ochrony infrastruktury krytycznej”. Uczynił to Autor w rozdziale piątym (s.279-314). Opisane zostały różne rozwiązania mające na celu wzmocnienie ochrony infrastruktury krytycznej (IK) w trzech różnych kontekstach: w czasie pokoju, w obliczu zewnętrznego zagrożenia państwa oraz w warunkach wojny. Przedstawiono także szczegółowe procedury wynikające z ustawy o ochronie osób i mienia, które mają na celu zapewnienie bezpieczeństwa obywateli oraz chronić mienie publiczne i prywatne. Dodatkowo omówiono przepisy dotyczące obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa i obronności państwa oraz sposoby ich specjalnej ochrony. Ważne obiekty takie jak elektrownie, systemy komunikacyjne, czy strategiczne instytucje podlegają szczególnym zabezpieczeniom, aby zapobiec ich ewentualnemu uszkodzeniu lub przejęciu przez wrogie siły. W kontekście militaryzacji, czyli zwiększania roli wojska i aspektów militarnych w społeczeństwie, przeprowadzono analizę tego zjawiska i jego potencjalnych konsekwencji dla społeczeństwa i państwa jako całości.

Z przedmiotowymi treściami wiąże się także rozdział szósty zatytułowany „Zmiany prawne w zakresie infrastruktury krytycznej na poziomie europejskim i krajowym” (s. 315- 332).

Autor odniósł się do planowanych rozwiązań z zakresu infrastruktury krytycznej, które wdrażane są do polskiego porządku prawnego poprzez implementację zapisów dyrektywy CER dotyczącej odporności podmiotów krytycznych. Dyrektywa CER, będąca skrótem od Critical Infrastructure Protection Directive, którą starannie opisuje Autor jest inicjatywą Unii Europejskiej mającą na celu zharmonizowanie działań państw członkowskich w zakresie zabezpiecze-

nia infrastruktury krytycznej. Sektory takie jak energia, transport, zdrowie, czy telekomunikacja są kluczowe dla funkcjonowania społeczeństwa i gospodarki, dlatego ważne jest – co Autor w swoich wypowiedziach zaznacza, aby podmioty krytyczne były odporne na różnorodne zagrożenia, w tym ataki cybernetyczne, katastrofy naturalne czy działania sabotażowe.

Podniósł również Autor znaczenie projektu ustawy o ochronie ludności oraz o stanie klęski żywiołowej, których celem jest określenie ram prawnych i organizacyjnych dotyczących zarządzania kryzysowego, reagowania na sytuacje nadzwyczajne oraz ochrony ludności w przypadku klęsk żywiołowych, katastrof czy innych zagrożeń dla bezpieczeństwa publicznego. Poprawa systemów wczesnego ostrzegania, koordynacja działań ratowniczych oraz edukacja społeczeństwa są kluczowymi elementami skutecznego zarządzania kryzysowego.

Niewątpliwie z dużym zainteresowaniem czyta się Zakończenie. Niemniej jednak brakuje mi w tej części odniesienia do przeprowadzonych badań. Nie znaczy to, że w pracy brakuje wyników przeprowadzonych badań. Znajdujemy je w Załączniku nr 2 – Streszczenie wyników badań opinii ekspertów. Część pracy niezwykle interesująca poprzez przedstawienie opinii ekspertów na temat funkcjonowania systemu infrastruktury krytycznej. Jednakże mam pytanie do Doktoranta - Jaki zamysł przyświecał mu do takiej konstrukcji pracy, aby umieścić wyniki badań w Załączniku. Chciałabym także uzyskać informację czy udało się Autorowi zweryfikować postawione hipotezy badawcze, gdyż w dysertacji nie wybrzmiewa to na wprost.

4. Uwagi i sugestie końcowe

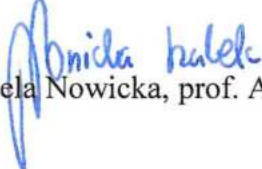
Recenzowana, niezwykle wartościowa, rozprawa doktorska mgra Mariusza STASZCZAK została przygotowana z uwzględnieniem standardów odpowiadających pracom naukowym, w tym dysertacjom z zakresu nauk o bezpieczeństwie. Doktorant wykorzystał umiejętnie i adekwatnie dobrane do omawianej problematyki liczne opracowania zwarte, literaturę krajową i międzynarodową a także orzecznictwo właściwych podmiotów krajowych i międzynarodowych. Niezależnie od zgłoszonych wcześniej uwag – wywody prowadzone w pracy są przejrzyste, a konkluzje (aczkolwiek nieliczne) zawarte we wnioskach i zakończeniu rozprawy dobrze osadzone w jego treści, nowatorskie – stanowiące oryginalne i dogłębne rozwiązanie problemu. Język pracy jest jasny, komunikatywny, co sprawia, że uzyskana w ten sposób płynność wywodów zachęca do lektury kolejnych jej stron.

Niemniej, należy również wskazać na ujawnione mankamenty natury edytorskiej i stylistycznej w tekście. Nawiązując do niezbędnej korekty językowej, należy poprawić błędy literowe na

stronach 13, 14, 16 17,23, 24, 32, 33, 34, 35, 36 , 37, 38, 44, 45, 46, 50, 58 , 76, 95 , 101, 103, 105 , 107, 112 itp. oraz interpunkcyjne m.in. 47 , 57, 92. Ponadto, wskazanym jest poprawienie błędów (stylistycznych) popełnionych w doborze środków językowych pod kątem ich przydatności do właściwego wyrażenia określonej treści myślowej, patrz – strony 44, 69 /71 84, 86, 110 itp. Również ujednolicenie pisowni dat (patrz strona 10 i 11) wpłynie na poprawę wartości edytorskiej pracy. Podobnie trzeba również sprawdzić pisownię nazwisk autorów prac cytowanych w dysertacji (np. strona 342 - pkt 54 i 55). W przygotowaniu wydania książkowego, uwzględnienie powyższych sugestii oraz wyeliminowanie ujawnionych w dysertacji błędów, wpłynie na podniesienie poziomu merytorycznego i edytorskiego niniejszego opracowania.

5. Wniosek końcowy

Reasumując, w związku z powyższą oceną wyrażam przekonanie, że recenzowana rozprawa doktorska mgr Mariusza STASZCZAK w pełni odpowiada wymogom stawianym rozprawom doktorskim. Stwierdzam, że rozprawa doktorska spełnia wymogi określone w art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Wniosuję zatem o przyjęcie rozprawy oraz o dopuszczenie Doktoranta do dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim.

dr hab. Izabela Nowicka, prof. AWL